

УДК 656.835(477):94(477)»1986»

**ЧОРНОБИЛЬСЬКА ТРАГЕДІЯ НА ПОШТОВИХ МАРКАХ
УКРАЇНИ**

Стеценко А. Р., Орихівська О. М.

Відокремлений структурний підрозділ «Аграрно-економічний
фаховий коледж Полтавського державного аграрного
університету»

E-mail: arsiansi2009@gmail.com, orekhovskaja.ok@ukr.net

Філателія – це не просто процес колекціонування поштових марок, а глибока культурна практика, що дозволяє вивчати історію та суспільну пам'ять крізь призму поштових мініатюр. Сьогодні, в умовах повномасштабної війни, українська філателія перетворилася на справжню креативну зброю та інструмент опору. Спеціальні поштові випуски об'єднують не лише колекціонерів, а й широке коло громадян, стаючи формою фінансової та моральної підтримки ЗСУ, що наближає нашу перемогу [3]. Актуальність даного дослідження зумовлена тим, що поштові марки слугують документальними свідченнями епохи, які фіксують найважливіші історичні віхи та трагедії, що змінили екологічну й соціальну реальність країни.

Метою роботи є аналіз еволюції відображення Чорнобильської катастрофи в українській філателістичній продукції та дослідження поштової марки як артефакту суспільної пам'яті. Першим кроком у цьому напрямку став випуск марки «10 років Чорнобильської катастрофи», яку було введено в обіг 26 квітня 1996 року. Автором цієї поштової мініатюри, що вийшла мільйонним тиражем із номіналом 20000 карбованців, став Олексій Штанко. Цей випуск задав скорботний тон офіційному осмисленню трагедії, фіксуючи біль першого десятиліття після аварії [2].

З плином часу філателістичний наратив ставав більш комплексним. До 30-х роковин трагедії у 2016 році «Укрпошта» презентувала марку «Чорнобиль – трагедія людства» (тираж 121 тисяча примірників), виконану у драматичних червоно-чорних барвах. Разом із маркою з'явився блакитний немаркований конверт, який точно фіксує час вибуху (1:23) та демонструє скульптуру «Третій ангел» з чорнобильського музею «Зірка

полин». Важливо підкреслити географію комеморативних заходів: спецпогашення відбулися не лише поблизу зони відчуження (у Києві, Славутичі, Коростені), а й у Полтаві та Вінниці [1]. Це свідчить про загальнонаціональний вимір збереження пам'яті про Чорнобиль.

Кардинальна зміна візуальної концепції відбулася у 2021 році з появою марки «Погляд у майбутнє» (тираж 130 тисяч примірників). Цей випуск ілюструє перехід від виключно трагічного сприйняття до надії на відродження уражених територій. За словами начальниці управління філателістичної продукції АТ «Укрпошта» Наталії Мухіної, унікальність третього чорнобильського випуску полягає у контрасті: чорнобіла фотохроніка минулого на конверті протиставляється яскравому однойменному муралу Валерія Коршунова на самій марці. Символом екологічного та природного відновлення став штемпель «Перший день», де з графічного знаку радіації проростає зелене листя. Додатковим свідченням залученості Полтавщини до збереження цієї пам'яті стало проведення спецпогашення не лише у Києві та Вінниці, а й у місті Лубни [4].

Дослідження ключових поштових випусків демонструє, як українська філателія відображає еволюцію суспільної свідомості щодо Чорнобильської катастрофи. Від констатації національного болю у перші десятиліття [2; 1], поштова мініатюра поступово переходить до наративу відновлення, віри в майбутнє та відродження навколишнього середовища [4]. Таким чином, поштові марки України залишаються не просто хобі чи економічним ресурсом [3], а потужним візуальним літописом, що зберігає історичну правду для наступних поколінь.

Список літератури:

1. Інзик О. «Укрпошта» до роковин аварії на Чорнобильській АЕС випустила марку. *Радіо Свобода*. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/27699665.html>
2. Корольов М. Поштова марка «10 років Чорнобильської катастрофи». *Довідник з української філателії*. URL : <https://stamps.in.ua/postage-1996-108/>
3. Крупник І. Поштові марки як креативна зброя. *Ukrainianer*. URL : <https://www.ukrainianer.net/marky-zbroia/>

4. Сіренко С. Укрпошта випустила марку до річниці трагедії на Чорнобильській АЕС. *Місто*. URL : <https://mi100.info/2021/04/26/ukrposhta-vypustyla-marku-richnytsi-tragediyi-na-chornobylskij-aes/>

УДК 93/94(477):316.42:008:338.48

НЕЗАБУТНІ МИТІ (тези підготовлено учасником ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС)

Тарара А. М.

Інституту педагогіки НАПН України

E-mail: anatoliy.tarara@ukr.net

26 квітня 2026 року виповнюється 40 років з моменту аварії на Чорнобильській атомній електростанції (ЧАЕС). Чорнобильська катастрофа торкнулася долі мільйонів людей. У багатьох регіонах, на величезних територіях виникли нові соціальні та економічні умови. Тому, це екологічно-соціальна катастрофа, що спричинена вибухом і подальшим руйнуванням 4-го енергоблоку Чорнобильської АЕС в ніч на 26 квітня 1986 року. Внаслідок аварії утворилася радіоактивна хмара, яка накрила не лише Україну, Білорусь і Росію, які знаходяться поблизу ЧАЕС, а й, частково, багато інших країн. Забруднено величезну територію, але головною загрозою був зруйнований реактор. Тому з перших днів після катастрофи основні зусилля були спрямовані на зменшення радіоактивних викидів з нього. Надалі потрібно було виконати на атомній станції і прилеглих до неї територіях (в т.ч. й містах) великий об'єм дезактиваційних робіт. Всі ці роботи виконували люди: цивільні, військові, представники робочих професій, інженери, науковці й т. ін., які згодом отримали статус «Учасник ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС». Значну долю всіх зазначених вище робіт виконували воїни, як діючих військових частин, так і спеціально створених виключно для проведення дезактиваційних робіт в Чорнобильській зоні. Ці сформовані військові частини комплектувалися із солдатів, сержантів та офіцерів, що перебували в запасі.

Автор тез (як офіцер запасу за військовим фахом